

Presenting a Model for Professional Citizenship Education at Islamic Azad University, Tehran Province

1. Maryam Molapour : PhD Student, Department of Educational Management, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Hosseinali Jahed *: Associate Professor, Department of Educational Management, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

3. Mehrzad Hamidi : Assistant Professor, Department of Public Administration, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

4. Reza Sorani Yancheshme : Assistant Professor, Department of Educational Management, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

*Corresponding Author's Email Address: jahediau@gmail.com

Abstract:

The aim of the present study is to propose a model for professional citizenship education at Islamic Azad University, Tehran Province. The participants in this study consisted of experts and scholars affiliated with Islamic Azad University, all of whom were professionals in the field of higher education and specialized in topics related to the research subject. Participants held at least a master's degree, and the sample was selected using purposive chain sampling. The sample size reached 15 individuals, continuing until theoretical saturation was achieved. In addition to conducting a literature review and reviewing relevant upstream documents, data collection tools included semi-structured interviews in the fieldwork phase, which continued until theoretical saturation. For qualitative data analysis, thematic analysis was conducted using the Attride-Stirling framework. To assess reliability, Holsti's coefficient, Scott's Pi coefficient, Cohen's Kappa index, and Krippendorff's Alpha were used. The ATLAS.ti software was employed for thematic analysis. Based on the results of exploratory factor analysis, out of 164 existing indicators (items), 24 basic themes and 6 organizing themes were identified, leading to the recognition of basic, organizing, and global themes. The organizing themes included: educational planning for professional citizenship, educational infrastructure, the current educational status, facilitation of education, flourishing of professional citizenship education, and personal development. The model developed from this research provides individuals with the opportunity to acquire the necessary skills and knowledge to enter the job market and advance their professional development as professional citizens through diverse and extensive educational programs. Furthermore, the results emphasize that incorporating ethical values and promoting social participation within the educational process cultivates responsible and active citizens who possess the competencies and skills required to address social issues and challenges.

Keywords: Professional citizenship education, Islamic Azad University.

How to Cite: Molapour, M., Jahed, H.A., Hamidi, M., Sorani Yancheshme, R. (2024). Presenting a Model for Professional Citizenship Education at Islamic Azad University, Tehran Province, *Management, Education and Development in Digital Age*, 1(4), 244-260.

ارائه مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران

۱. مریم مولی‌پور^{ID}: دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. حسینعلی جاهد^{ID*}: دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. لیلا سعیدی^{ID}: استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. رضا سورانی یانچشمه^{ID}: استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

*پست الکترونیک نویسنده مسئول: jahediau@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران است. مشارکت‌کنندگان این پژوهش، صاحب‌نظران و خبرگان دانشگاه آزاد اسلامی در حیطه آموزش عالی و مرتبط با متخصص در موضوع پژوهش بوده و دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بوده‌اند و انتخاب نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری زنجیره‌ای هدفمند انجام و تعداد نمونه‌ها تا اشباع نظری داده‌ها به ۱۵ نفر رسید. علاوه بر انجام مطالعات کتابخانه‌ای و کتکاش در اسناد مرتبط بالادستی، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، شامل مصاحبه نیمه ساختاریافته در بخش میدانی بود که تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل مضمون براساس الگوی آتراید-استرلینگ استفاده شد. به منظور سنجش پایایی از ضریب هولستی، ضریب پی اسکات، شاخص کاپای کوهن و آلفای کریپندروف استفاده شد. در قسمت تحلیل مضمون از نرم افزار ATLASTI استفاده شده است. بر اساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی از میان ۱۶۴ شاخص (گویه) موجود، ۲۴ مضمون پایه و ۶ دسته مضمون سازنده به دست آمد و مضامین سازنده، پایه و فراگیر شناسایی شدند. ابعاد یا مضامین سازنده عبارت از برنامه‌ریزی آموزشی شهروند حرفه‌ای، زیرساخت‌های آموزشی، وضعیت آموزشی کنونی، تسهیل‌سازی آموزش، شکوفایی آموزش شهروند حرفه‌ای و رشد فردی بودند. مدل حاصل از این پژوهش، با ارائه برنامه‌های آموزشی گسترده و متنوع، به افراد امکان می‌دهد تا مهارت‌ها و دانش‌های لازم برای ورود به بازار کار و توسعه حرفه‌ای خود به عنوان شهروند حرفه‌ای به دست آورند. همچنین بر اساس نتایج، تأکید بر ارزش‌های اخلاقی و مشارکت اجتماعی در فرآیند آموزش، باعث تربیت شهروندانی مسئول و فعال در جامعه می‌شود که دارای توانایی و مهارت لازم برای حل مسائل و چالش‌های اجتماعی هستند.

کلیدواژه‌گان: آموزش شهروند حرفه‌ای، دانشگاه آزاد اسلامی.

نحوه استناددهی: مولی‌پور، مریم، جاهد، حسینعلی، سعیدی، لیلا، سورانی یانچشمه، رضا. (۱۴۰۳). ارائه مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران. نشریه مدیریت، آموزش و توسعه در عصر دیجیتال، ۱(۴)، ۲۶۰-۲۴۴.

شهروندی از مهم‌ترین ایده‌های اجتماعی است که به‌منظور کمک به شناخت بهتر جامعه، روابط درونی آن و هدایت کنش‌ها و رفتار پدید آمده است (Japar, 2024; Tawil, 2018). شهروندی پیوندهای میان فرد و جامعه را در قالب حقوق، تعهدات و مسئولیت‌ها منعکس می‌سازد و چارچوبی برای تعامل افراد، گروه‌ها و نهادها ارائه می‌کند. امروزه هم‌زمان با از بین رفتن مرزها و جایگزین شدن سازمان‌های غیردولتی و فعال شدن نهادهای نوین آموزشی، رسالت‌های جدیدی در محافل علمی پا به عرصه وجود نهادند (Kenesov, 2024). تغییرات بسیار سریع در نظام مدیریت دانش و مدیریت آموزش عالی جهان، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی را با چالش‌های جدیدی مواجه کرده است چون‌که با توجه به تغییرات محیطی ناچار به تجدیدنظر و بازاندیشی در فرایندهای یاددهی – یادگیری می‌باشند و انتظارات جدید یادگیرندگان باعث تلاش برای بهبود سطح کیفیت آنان شد (Kafshchian Moghadam et al., 2024; Sadiq, 2024).

شهروند حرفه‌ای عبارت است از نگاه عمیق و مردم‌سالار برای حل مشکلات و همچنین استفاده از افراد باتجربه برای تشریح اصول و راهبردهای شهروند حرفه‌ای و همچنین احیای ماهیت مدنی و اخلاقی جامعه. یکی از مهم‌ترین اهداف آموزش شهروند حرفه‌ای، آماده‌سازی افراد است؛ تا بخش مهمی از جامعه مردم‌سالارانه باشند؛ بنابراین مرتبط با این هدف فراگیر، آموزش شهروند حرفه‌ای نه تنها به توسعه مهارت‌های شهروندی منجر می‌شود، بلکه به افراد این امکان را می‌دهد تا در حرفه خود پیشرفت کنند و در جامعه مشارکت نمایند. لذا با توجه به این‌که آموزش شهروند حرفه‌ای یک فرآیند مداوم است، بنابراین پیرو هر تعاملی که افراد با یکدیگر انجام دهند، می‌توانند از پیشرفت مهارت‌های فکری و تعامل خود پشتیبانی کنند (Boyte, 2021).

شهروندان حرفه‌ای افرادی هستند که بر اساس نیاز جامعه بتوانند فعالانه در زندگی اجتماعی مشارکت کرده و با شیوه‌های گوناگون در سلامت و رفاه جامعه و محیط محلی، ملی و جهانی بکوشند (Bosio, 2020). اگرچه کلیه افراد بدون توجه به جایگاه اقتصادی و اجتماعی، اطلاعات یا مهارت‌ها، در حقوق و مسئولیت‌های شهروندی مشارکت دارند، اما بدیهی است که اثربخشی، کارایی و توانایی آن‌ها در انجام وظایف مؤثر به‌عنوان یک شهروند در جامعه فرامردن و فرایپچیده به کمیت و کیفیت ظرفیت‌سازی‌هایی که در آن‌ها صورت گرفته است بستگی تام دارد (Clifford & Montgomery, 2017). فرصت‌های آموزشی فراهم‌شده در مراکز آموزشی باید به‌موازات سایر تغییرات اجتماعی بوده و در یک فرآیند دوسویه و تعاملی، ضمن ایجاد تغییر در جامعه در جهت آماده نمودن شهروندان آینده، تغییرات سریع و شتابان جامعه را نیز مورد ملاحظه قرار دهد (زارع و همکاران، ۱۳۹۲).

در حال حاضر بیشتر نظام‌های آموزشی به‌ویژه نظام‌های آموزش عالی که مسئولیت سنگین تربیت شهروندان حرفه‌ای و متخصص جامعه را بر عهده‌دارند، نهادهای اصلی تربیت شهروند حرفه‌ای می‌باشند برنامه‌های خود را در این خصوص مورد تأمل و تعمق قرار داده و با بازنگری‌های عالمانه، تلاش خود را به تربیت انسان‌های متعادل و شایسته و متناسب با شرایط فعلی متمرکز نموده‌اند تا در بازار رقابتی که در آن دانش و صلاحیت‌های حرفه‌ای نقش اصلی را بر عهده دارد جایگاهی برای خود بیابند (Bamber et al., 2018). در زمینه دانشگاه، نیاز به فراتر رفتن از آموزش دانشجویان آموزش عالی در شایستگی‌های فنی و حرفه‌ای، از جمله صلاحیت اجتماعی و شهروندی، گنجانده شده است (European Comission, 2018). با این حال، تحقیقات اخیر به این واقعیت اشاره می‌کند که جوانان؛ مهارت‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌های محدودی برای تفسیر واقعیت و مشارکت انتقادی و جهت‌گیری در آن به سمت عدالت اجتماعی دارند (Castellví et al., 2021; González-Valencia et al., 2020). علاوه بر این، برنامه‌های درسی و آموزش اساتید دانشگاه از ارتباط آموزش شهروند حرفه‌ای غفلت می‌کند که ادغام آن را منزوی و حکایتی می‌کند؛ و ارائه یک مدل آموزشی در زمینه آموزش شهروند حرفه‌ای در این زمینه مغفول مانده است. در بررسی مدل‌های اجرا شده در زمینه آموزش شهروند حرفه‌ای، مطالعه توسعه‌یافته توسط پاشی و همکاران، (۲۰۲۰) وجود گونه شناسی گسترده‌ای از آموزش شهروند حرفه‌ای را پیشنهاد می‌کند که با رویکردهای نئولیبرال^۱، لیبرال^۲ و انتقادی^۳ آهمسو است (Pashby et al., 2020).

¹ neoliberal

² liberal

³ critical

نگاهی گذرا به سابقه نظام آموزش عالی کشور و توجه به تحقیقات انجام شده در این زمینه، بیانگر این واقعیت است که آموخته‌های نظری و عملی حاصل از این آموزش‌ها در جهت پرورش شهروند حرفه‌ای با واقعیت موجود در خصوص شهروندی حرفه‌ای کشورهای پیشرفته جهان تفاوت دارد (Hassan & Esmaeili, 2022). آموزش عالی امروزی با چالش تربیت شهروندانی انتقادی و متعهدتر برای رویارویی با چالش‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مواجه است (Ross, 2018). اگرچه رویکردهای دیکته شده توسط گزارش‌های جهانی و خود برنامه‌های درسی آن را در راستای اهداف خود می‌دانند، اما این یک حوزه پیچیده برای پرداختن به یک زمینه جهانی است که با تنوع و مشکلات متعدد مشخص می‌شود (Akkari & Maleq, 2019).

تغییر ماهیت بازار اقتصاد و اشتغال و دانشی شدن آن، تنوع نیازهای آموزشی، نیاز به یادگیری مادام‌العمر از یک‌سو و انفجار اطلاعاتی، ماهواره‌های مخابراتی، نوری، آموزشی و نظام‌های شبکه‌ای از سوی دیگر آموزش کشور را تحت شعاع قرار داده و از طرف دیگر مهندسی مجدد ساختار آموزشی، محتوا و روش‌های آموزشی را ایجاب کرده است (Lleixà et al., 2016). بررسی‌ها نشان می‌دهد محتوای نظام آموزش عالی کشور تقریباً به‌طور مستقیم از اهداف کلی نظام و مقاصد اصلی رشته‌ها در همه سطوح سرچشمه نگرفته است و محتوا از اهداف فاصله دارند، مفاهیم و برنامه‌های درسی در راستای آموزش‌های شهروندی حرفه‌ای نیست نیز بر این مفهوم در نظام آموزش ایران اشاره کرده و بیان می‌کند در نظام آموزش ایران به‌منظور تجهیز دانشجویان به فهم، نگرش و مهارت‌های موردنیاز برای زیستن در دنیای جهانی‌شدن به شهروندانی آگاه، فعال و مسئولیت‌پذیر و همچنین ایفای نقش شایسته در سطوح محلی و ملی و جهانی می‌تواند منشأ تحولات وسیع باشد اما در دنیای واقعی فراگیران، آموزشی را که آنان را به شهروندان حرفه‌ای تبدیل کند دریافت نمی‌کنند. از این نظر، تثبیت یک چارچوب مشترک برای آموزش شهروند حرفه‌ای که به نفع ساختن جامعه‌ای حساس‌تر و متعهدتر به واقعیت است، هنوز تحت بحث دائمی است (Andreotti, 2021; Myers, 2016).

مرور ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که آموزش شهروندی حرفه‌ای در سال‌های اخیر مورد توجه گسترده قرار گرفته است. حسن و اسماعیلی (۱۴۰۱) در تحلیل مؤلفه‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران دریافتند که این سند بیشتر بر مؤلفه‌هایی چون هویت، عزت‌نفس، عدالت و برابری اجتماعی تأکید داشته، در حالی که مؤلفه‌هایی چون هویت فرهنگی و تنوع نادیده گرفته شده‌اند (Hassan & Esmaeili, 2022). آرزوم و همکاران (۱۳۹۹) نیز با تمرکز بر ضرورت فرهنگ‌سازی در آموزش شهروندی تأکید کردند که ارتقای دانش و مهارت‌های اجتماعی شهروندان نقشی کلیدی در تقویت فرهنگ شهروندانی و کاهش آسیب‌های اجتماعی دارد (Arzam et al., 2020). در مطالعات بین‌المللی، هو (۲۰۲۲) نقدی بر ادبیات آموزش تطبیقی شهروندی جهانی وارد کرده و تأکید کرده است که این ادبیات بیشتر به اسناد و چارچوب‌های رسمی متکی است و از تجارب فردی و محیط‌های فرهنگی متنوع غافل مانده است (Hou, 2022). کستر (۲۰۲۲) بر لزوم رویکرد پسانتقادی و توجه به تکثرگرایی معرفت‌شناختی در آموزش صلح و شهروندی جهانی تأکید کرده است (Kester, 2022). اچارفی (۲۰۲۲) نیز با اشاره به اهمیت رویکرد بین‌فرهنگی، آموزش شهروندان را فراتر از مرزهای ملی دانسته و خواهان توانمندسازی فراگیران برای مشارکت آگاهانه در جوامع چندفرهنگی شده است (Echcharfy, 2022). در همین راستا، ال‌بری و همکاران (۲۰۲۲) تحلیل سیاست‌های ملی آموزش در عمان را ارائه داده و نقش کلیدی اصول توسعه پایدار و تفکر علمی در اسناد رسمی آن کشور را برجسته کرده‌اند (Al'Abri et al., 2022). در نهایت، توک و همکاران (۲۰۲۲) با مطالعه موردی دوره‌های آموزش آنلاین بین‌المللی، نشان دادند که این روش می‌تواند مهارت‌های بین‌فرهنگی، همکاری جهانی و درک فرهنگی را در دانشجویان تقویت کرده و به‌عنوان روشی جایگزین برای تحرک فیزیکی در دوران پسا کرونا مطرح شود (Tuke et al., 2022).

با بررسی سند تحول بنیادین دانشگاه آزاد می‌توان چنین استنباط نمود که در دنیای امروزی همانطور که شهروندی به عنوان یکی از ویژگی‌های نظام‌های مردم‌سالار پذیرفته شده است، آموزش شهروندی برای پیشرفت جامعه و همچنین حفظ آن، ضروری می‌نماید. از سوی دیگر تنوع مفاهیم و موضوعات حول "شهروند" نشان می‌دهد که نه تنها پدیده‌ی شهروندی حائز اهمیت است بلکه این پدیده در حال تغییر است. بر همین اساس از آنجا که انسان از بدو تولد به طرق مختلف تحت آموزش است و «آموزش سنگ بنای ایجاد، حفظ و پیشرفت تمام جوامع بشری است» آموزش شهروندی برای دستیابی به اهداف مطرح شده در هر جامعه الزامی می‌نماید. بررسی‌ها نشان می‌دهند که محتوای نظام آموزش عالی کشور تقریباً به‌طور مستقیم از اهداف کلی نظام و مقاصد اصلی در همه سطوح سرچشمه نگرفته است و محتوای آموزشی از اهداف فاصله دارند. لذا فراگیران، آموزشی را که آنان را به شهروندان حرفه‌ای تبدیل کند دریافت نمی‌کنند بنابراین برای جامعه پیچیده و دشوار امروز آماده نمی‌شوند. مدارس و دانشگاه‌ها در شبکه پیچیده‌ای از فعالیت‌های

فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی عمل کرده و در معرض انتظارات و انتقادات زیادی از سوی جامعه قرار دارند. بنابراین شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های شهروندی حرفه‌ای در جهت ارائه مدل آموزشی در این زمینه حائز اهمیت است؛ و این پژوهش به دنبال پاسخی برای این سؤال است که مدل آموزش شهروندی حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر رویکرد جزو تحقیقات کیفی و ازلحاظ روش، تحلیل مضمون است. در بخش کیفی جامعه مورد مطالعه این پژوهش اساتید دانشگاه در حوزه مدیریت آموزش، مدیریت آموزش عالی و آموزش شهروندی بودند. از طریق نمونه‌گیری هدفمند، از نوع ملاک محور، نمونه‌ی مورد نظر انتخاب و نمونه‌گیری تا رسیدن به حد اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت. از این رو مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۱۵ نفر از خبرگان و مدیران بود. ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق، مصاحبه نیمه ساختاریافته است. فرایند تحلیل داده‌های حاصل از متن مصاحبه‌ها نیز با توجه به اهمیت آن در رویکرد تحلیل مضمون آتراید-استرلینگ، هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز انجام شد و در قالب مضامین و زیر مقولات طبقه‌بندی شدند. در روش تحلیل مضمون از نرم‌افزار ATLAS.TI استفاده شده است. در جدول ۱، اطلاعات جمعیت شناختی مربوط به مصاحبه‌شوندگان نشان داده شده است. در تحلیل مضمون، هم‌زمان با گردآوری اطلاعات کدگذاری و تحلیل انجام می‌گیرد. با کدگذاری باز، مضامین زیادی به دست آمد که طی فرایند رفت و برگشتی داده‌ها، مجموعه داده‌های کیفی اولیه به مقوله‌های کمتری کاهش یافت. در این مرحله با استفاده از داده‌های خام، مقولات مقدماتی در ارتباط با شاخص‌های مدل آموزش شهروندی حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران از طریق مقایسه و واکاوی پدیده‌ها استخراج گردید.

بخش کیفی این مطالعه بر اساس دیدگاه ۱۲ نفر از خبرگان آشنا با مفاهیم شهروندی حرفه‌ای انجام شده است. از نظر جنسیت ۸ نفر مرد هستند و ۴ نفر نیز زن هستند. در نهایت ۵ نفر بین ۱۰ تا ۱۵ سال سابقه‌کاری داشته و ۷ نفر نیز بالای ۱۵ سال تجربه کاری دارند، که در جدول ۱ به تفکیک فراوانی آن‌ها مشخص شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خبرگان

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	فراوانی	درصد
جنسیت		
مرد	۸	۶۶٪
زن	۴	۳۴٪
سابقه‌کاری		
۱۰ تا ۱۵ سال	۵	۴۲٪
بالای ۱۵ سال	۷	۵۸٪
مدرک تحصیلی		
کارشناسی ارشد	۶	۵۰٪
دکتری	۶	۵۰٪
کل	۱۲	۱۰۰٪

در پژوهش حاضر برای تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل مضمون استفاده شد. برای شناسایی شاخص‌های ارائه مدل آموزش شهروندی حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. فرایند تحلیل داده‌های کیفی زمانی آغاز می‌شود که محقق گزاره‌ها و عبارات معنی‌دار مرتبط با موضوع را شناسایی و مدنظر قرار می‌دهد. این تحلیل، با بررسی و مطالعه مکرر بین داده‌ها آغاز و پس از مشخص شدن گزاره‌های معنی‌دار مرتبط با موضوع پژوهش کدگذاری می‌شود. فرایند عملی انجام تحلیل داده، شامل چهار مرحله می‌باشد: آماده‌سازی، آشنا شدن، کدگذاری و حصول مقولات اصلی. سؤالات مصاحبه عبارتند از:

۱- مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی را که در شناسایی شهروندی حرفه‌ای ضروری چیست و اولویت آن‌ها از نظر شما چیست؟

- ۲- برای توسعه آموزش شهروند حرفه‌ای به چه زیرساخت‌هایی در کشور نیاز است و می‌توان از آن به عنوان ابزاری برای نیل به دستاوردهای بزرگ در کشور استفاده نمود؟
- ۳- چه ویژگی‌هایی در نظام آموزشی و دانشگاهی در آموزش شهروند حرفه‌ای باید وجود داشته باشد که به پرورش شهروندان حرفه‌ای منجر شود؟
- ۴- نیازسنجی لازم برای اجرایی سازی آموزش شهروند حرفه‌ای بر چه اساسی باید انجام شود؟
- ۵- از نگاه شما چالش‌های سر راه آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه‌ها کدام است؟

یافته‌ها

برای اینکه محقق با عمق و گستره محتوایی داده‌ها آشنا شود لازم است که خود را در آن‌ها تا اندازه‌ای غوطه‌ور سازد. غوطه‌ور شدن در داده‌ها معمولاً شامل "بازخوانی مکرر داده‌ها" و خواندن داده‌ها به صورت فعال (یعنی جستجوی معانی و الگوها) است. در این پژوهش کدگذاری‌ها به صورت نرم افزاری انجام شد. در ادامه به برخی از مصاحبه اشاره شده است:

جدول ۲. اشاره به مصاحبه‌ها و برخی از کدهای استخراج شده

نمونه مصاحبه	نمونه کدهای استخراج شده
شهروند حرفه‌ای به فردی اطلاق می‌شود که علاوه بر داشتن دانش تخصصی در زمینه شغلی خود، مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و همکاری گروهی را نیز به خوبی دارد. این افراد توانایی انجام وظایف حرفه‌ای خود را با کیفیت بالا، تعامل مؤثر با همکاران، مدیریت بهتر زمان و حل مسائل پیچیده را دارا می‌باشند. شهروندان حرفه‌ای برای جامعه مهم هستند زیرا افرادی با این صفات و مهارت‌ها برای توسعه و پیشرفت جامعه و اقتصاد مؤثر هستند.	مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و همکاری گروهی، مهارت‌ها برای توسعه و پیشرفت جامعه و اقتصاد
بازار کار در ایران چالش‌های زیادی را برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ایجاد می‌کند. برای کمک به دانشجویان در مواجهه با این چالش‌ها، ما باید برنامه‌های آموزشی شهروند حرفه‌ای را طراحی و اجرا کنیم. این برنامه‌ها باید شامل آموزش مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و همکاری گروهی باشند. همچنین، ایجاد فرصت‌های کارآموزی و همکاری با صنعت و سازمان‌ها به دانشجویان کمک می‌کند تا تجربه عملی در حوزه شغلی خود را کسب کنند و بازار کار را بهتر درک کنند.	آموزش مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و همکاری گروهی، ایجاد فرصت‌های کارآموزی و همکاری با صنعت و سازمان‌ها
آموزش مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و همکاری گروهی در فرآیند توسعه شهروند حرفه‌ای نقش بسیار مهمی دارند. مهارت‌های ارتباطی برای برقراری ارتباط مؤثر با همکاران، مشتریان و سایر افراد در محیط کار ضروری است. مدیریت زمان به فارغ‌التحصیلان کمک می‌کند تا وظایف خود را به‌طور مؤثر برنامه‌ریزی کنند. حل مسئله و همکاری گروهی نیز مهارت‌هایی هستند که در روزمره کار حرفه‌ای لازم است و به توانایی حل مسائل پیچیده و همکاری با تیم‌ها توجه می‌کنند.	حل مسئله و همکاری گروهی، آموزش مهارت‌های ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و همکاری گروهی، در فرآیند توسعه شهروند حرفه‌ای

نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان می‌دهد که از میان ۱۶۴ شاخص (گویه) موجود، ۲۴ مضمون پایه قابل شناسایی است و ۶ دسته مضمون سازنده به دست آمده است. بر اساس ادبیات، پیشینه و نظریه‌های موجود این مولفه‌ها در جدول زیر نام‌گذاری شد.

جدول ۳. شناسایی مضمون فراگیر ارائه مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران

مضامین سازنده	مضامین پایه	کدهای اولیه
برنامه‌ریزی شهروند حرفه‌ای	آموزشی اهداف	به روزرسانی دانش دانش‌پذیران بهبود عملکرد افراد با رویکرد آموزشی توسعه رویه عدالت آموزشی افزایش گزینه‌های اجرایی یادگیری شهروندی برای تحقق اهداف جهانی سازی آموزش شهروند حرفه‌ای افزایش نوآوری و خلاقیت رویه آموزش شهروند حرفه‌ای افزایش انعطاف پذیری دانش پذیری و آموزش شهروند حرفه‌ای تخصصی سازی روند آموزش درسی آموزش شهروند حرفه‌ای
	محتوا	آموزش سبک زندگی یکپارچگی و جهان وطن گرایی آموزش حق و حقوق زندگی آموزش مسئولیت‌های زندگی آموزش‌های مقدماتی آموزش اقتصادی آموزش حقوق مدنی آموزش حقوق سیاسی آموزش مدیریت پسماند و تفکیک زباله‌ها آموزش حفظ محیط زیست آموزش الگوی مصرف انرژی چند وجهی بودن محتوا استفاده از روش‌های تلفیقی در آموزش ارائه آموزش چهره به چهره برگزاری جشنواره بازیافت ویژه شهروندان ارائه آموزش به صورت بازدید میدانی آموزش به همراه عکس، فیلم، کلیپ و بروشورهای آموزشی ارزشیابی آغازین، تشخیصی، تکوینی و تراکمی برآورد میزان یادگیری و درک مطلب افراد تدوین اهداف آموزشی، شرایط، منابع و بازده یادگیری تکنیک‌های چند بعدی ارزیابی تخصصی سازی روند ارزیابی و آزمون آموزش شهروند حرفه‌ای صبوری اساتید آموزش شهروند حرفه‌ای شنونده خوب بودن درک شرایط ویژه آموزش پذیران دسترسی به ابزارهای آموزش آموزش شهروند حرفه‌ای اینترنت پرسرعت برای دسترسی بین المللی بستر سازی دانش به روز آموزش شهروند حرفه‌ای دسترسی به منابع الکترونیکی آموزشی آموزش شهروند حرفه‌ای ساختار تکنولوژیکی دانشگاه‌ها در جهت آموزش شهروند حرفه‌ای سیاستگذاری و خط مشی گذاری سازمانی برای آموزش شهروند حرفه‌ای برنامه ریزی براساس مولفه‌های آموزش شهروند حرفه‌ای نظارت و کنترل برای کاهش خطا در جهت آموزش شهروند حرفه‌ای
	تکنیک آموزشی	
	ارزشیابی	
	نقش یاددهندگان	
زیرساخت‌های آموزشی	امکانات	
	عوامل سازمانی	

هماهنگی و سازماندهی منظم سازمانی برای آموزش شهروند حرفه‌ای

عوامل فردی

دانش فردی در زمینه آموزش شهروند حرفه‌ای

جهت‌گیری ذهنی فرد

تجربه پیشین (موفقیت و شکست)

سن، جنسیت و سابقه کاری

روحیه مشارکتی (جمع‌پذیری)

انعطاف‌پذیری و انطباق با محیط

پشتکار در کسب جایگاه مناسب شغلی

هوش هیجانی

خلاقیت و نوآوری

قدرت یادگیرندگی و سرعت انتقال

داشتن شم و شهود (تیز حسی)

خودباوری

عوامل مدیریتی

نگرش مدیران و تصمیم‌گیرندگان نسبت به آموزش شهروند حرفه‌ای

حمایت مدیریت از رویه‌های نوین آموزش شهروند حرفه‌ای

انعطاف‌پذیری مدیران در جهت آموزش شهروند حرفه‌ای

تصمیم‌گیری مشارکتی مدیران

بی تفاوت بودن مدیران نسبت به وضعیت آموزش شهروند حرفه‌ای

سهل‌انگاری در اجرای مسئولیت‌های آموزشی

عدم توجه به ضرورت آموزش شهروند حرفه‌ای به عنوان آموزش‌های اصلی زندگی

بی تفاوت بودن نسبت به تغییرات و تحولات آموزش شهروند حرفه‌ای در جهان

عدم تلاش برای هماهنگ شدن با دیگر همکاران

عدم توجه به همکاری در کارهای گروهی

در اولویت نبودن مسئولیت‌های اصلی و حاشیه پردازی برای آموزش شهروند حرفه‌ای

پذیرش سخت آموزش شهروند حرفه‌ای در جامعه مدیران

عدم وجود فرهنگ استفاده از ابزارهای دیجیتال در جهت آموزش

ویژگی‌های منطقه زندگی

به روزرسانی سبک زندگی

همگامی با تغییرات جهانی

منزلت و جایگاه اجتماعی

شرایط مذهبی جامعه

وضعیت آموزشی کنونی

سهل‌انگاری و غفلت

شرایط فرهنگی و

اجتماعی

فرهنگ‌سازی

نهادینه شدن آموزش شهروند حرفه‌ای در ایران

آموزش اصناف مختلف در رابطه با احترام به آموزه‌های شهروند حرفه‌ای

بسترسازی اجتماعی در جهت الگوهای زندگی براساس شهروند حرفه‌ای

استفاده از رسانه‌های عمومی و ملی

استفاده از شبکه‌های اجتماعی

رفتار خانواده

رفتار اساتید و مدیران مراکز آموزشی

رفتار افراد جامعه

تشویق کردن

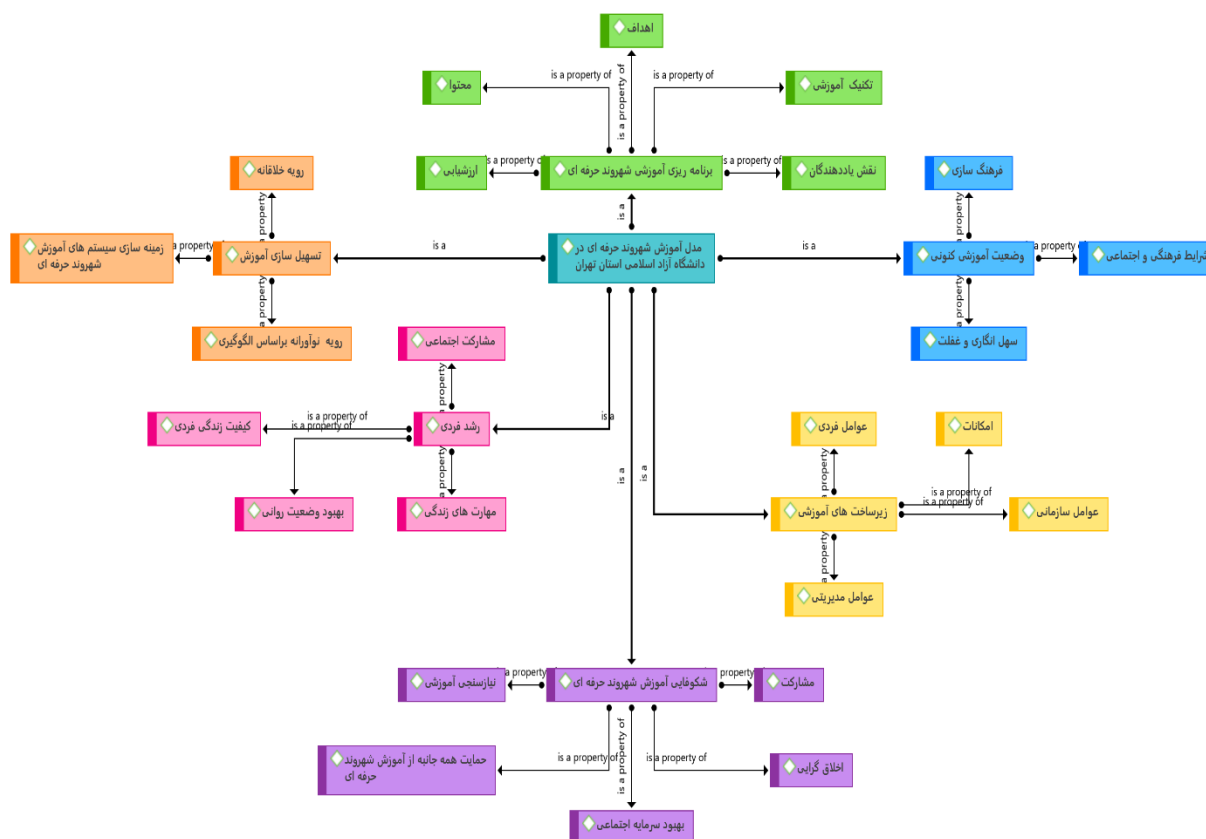
تقدیر و تشکر کردن

احترام و پذیرش رفتار شهروندی حرفه‌ای

تغییر ساختار سنتی جامعه

تسهیل‌سازی آموزش	زمینه‌سازی سیستم‌های آموزش شهروند حرفه‌ای	دسترسی آسان به منابع مورد نیاز آموزشی (سخت‌افزار، نرم‌افزار، شبکه وب، دانش) تأمین امکانات و بودجه کافی برای آموزش شهروند حرفه‌ای تصویب قوانین تسهیل ایجاد آموزش شهروند حرفه‌ای ایجاد واحد پشتیبانی و نظارت بر آموزش شهروند حرفه‌ای به افراد سیستم تشویقی برای مشارکت بیشتر در آموزش شهروند حرفه‌ای قوانین امنیتی و حقوقی در نظام آموزش شهروند حرفه‌ای ایجاد بانک‌های اطلاعاتی فراگیر در جهت بهینه‌سازی آموزش شهروند حرفه‌ای سرمایه‌گذاری زیرساختی برای توسعه آموزش شهروند حرفه‌ای فرهنگ‌سازی صحیح آموزش شهروند حرفه‌ای تدوین نظام نظارت آموزش نوین شهروند حرفه‌ای طراحی بازی آموزشی دیجیتال برای شهروند حرفه‌ای بومی‌سازی برنامه آموزش شهروند حرفه‌ای برای تمامی افراد تمرکز بر کارگروهی توسعه ارتباطات باز بین سازمانی به روزرسانی ساختار سنتی استفاده از فن‌آوری‌های نوین (اینترنت اشیا، چت جی‌پی‌تی و موارد مشابه) الگوگیری از مراکز آموزشی برتر در اجرایی‌سازی آموزش شهروند حرفه‌ای تمرکز بر اهداف جهانی آموزش به کارگیری تجهیزات مدرن و به روز در زمینه آموزش شهروند حرفه‌ای انعطاف‌پذیری سیستم مراکز آموزشی حمایت و مشارکت همه جانبه ارتقای واحد تحقیق و توسعه در وزارت مربوطه ارتقای پویایی مراکز آموزشی براساس دانش استخراجی در زمینه شهروند حرفه‌ای ایجاد رهیافت منحصر به فرد آموزشی در زمینه شهروند حرفه‌ای وضع قوانین و اصول در جهت آموزش شهروندی از سنین کودکی حمایت دولتی از مدارس با برنامه آموزش شهروندی تأمین منابع مالی مورد نیاز پویاسازی قوانین بهبود قوانین مرتبط با آموزش و پرورش در جهت آموزش شهروندی افزایش کارایی برنامه‌های راهبردی آموزشی افزایش کارایی قوانین و مقررات آموزش شهروند حرفه‌ای ترویج زندگی اسلامی ایرانی ترویج معنویات تطبیق آموزه‌های دینی با اصول آموزش شهروندی انگیزه‌های شرعی به عنوان بخشی از انگیزه‌های همکاری با مدیریت پسماند اعتقادات مذهبی و مولفه‌های تقوی، عمل به احکام و آموزه‌های دینی بعد مذهبی اسراف ستیزی و اصلاح الگوی مصرف نیاز به همکاری افراد اهمیت نقش فعال افراد جلب اعتماد افراد جلب رضایت افراد ایجاد جو رقابتی مثبت در میان همکاران توسعه یادگیری فردی و مداوم
رویه خلاقانه		
رویه نوآورانه براساس الگوگیری		
شکوفایی آموزش شهروند حرفه‌ای	حمایت همه جانبه از آموزش شهروند حرفه‌ای	
اخلاق گرایی		
مشارکت		

بهبود نگرش افراد		
بهبود تخصص‌ها و دانش شغلی		
بهبود عملکرد و کارایی افراد		
نیازسنجی آموزشی	اجرای دقیق و واقع بینانه فرایند نیازسنجی به عنوان پایه و اساس فرایند آموزش	
	نیازسنجی، طراحی و برنامه‌ریزی و اجرای آموزشی	
	بررسی پیش نیازهای شروع آموزش	
	شناسایی و ارزیابی میزان آگاهی دانش‌آموزان از مفاهیم آموزش شهروندی	
نظرسنجی در مورد مفاهیم شهروندی		
بهبود سرمایه اجتماعی	مهارت آموزش شهروندی حرفه‌ای به عنوان ضرورت زندگی	
	شناسایی حق و حقوق شهروندی	
	شناسایی مسئولیت‌های اجتماعی	
	آموزش شهروندی در جهت افزایش کیفیت زندگی جمعی	
	تقویت سرمایه اجتماعی	
رشد فردی	کیفیت زندگی فردی	
	زندگی مستقل	
	افزایش شجاعت	
	شفاف‌سازی آینده	
	پذیرش و تطبیق شرایط خود با زندگی	
	توانایی دفاع از حق و حقوق فردی و اجتماعی	
	احساس نشاط و شادابی	
	یادگیری استفاده از پوشش مناسب	
	توانایی برآورده کردن نیازهای شخصی	
	توانایی ارتباطات صحیح در جامعه	
	افزایش اعتماد به نفس	
	کاهش رفتارهای تهاجمی	
	حفظ سلامت روانی	
	تأمین بهداشت روانی	
	افزایش انگیزه	
	افزایش امید به زندگی	
مشارکت اجتماعی	بهبود نگرش جمعی	
	افزایش اعتماد در جامعه	
	افزایش مشارکت جمعی	
	افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی	
	مهارت گفت‌وگو	
مهارت‌های زندگی	مهارت همکاری و مشارکت در کار گروهی	
	مهارت پیروی از قوانین و مقررات	
	نظم و انضباط	

شکل ۱. طراحی و تبیین ارائه مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران

در نهایت، از چهار معیار کمی برای بررسی قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت تأیید و اطمینان پذیری استفاده شده است: ضریب هولستی، ضریب پی اسکات، شاخص کاپای کوهن و آلفای کرپندروف. میزان همبستگی دیدگاه خبرگان با محاسبه ضریب هولستی (PAO) یا «درصد توافقی مشاهده شده» $0/۸۶۵$ بدست آمده است که مقدار قابل توجهی است. با توجه به ابراداتی که به روش هولستی وارد است شاخص پی-اسکات نیز محاسبه شده است که میزان آن $0/۸۰۵$ بدست آمده است. چهارمین شاخص برآورد اعتبار تحقیقات کیفی شاخص کاپای کوهن است. شاخص کاپای کوهن در این مطالعه $0/۸۴۴$ بدست آمده است. در نهایت نیز از آلفای کرپندروف استفاده شده است و میزان آن در این مطالعه $0/۸۲۴$ برآورد گردیده است.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس نتایج به دست آمده، مضامین سازنده و پایه و در نهایت فراگیر شناسایی شدند. ابعاد یا مضامین سازنده عبارتند از برنامه‌ریزی آموزشی شهروند حرفه‌ای، زیرساخت‌های آموزشی، وضعیت آموزشی کنونی، تسهیل‌سازی آموزش، شکوفایی آموزش شهروند حرفه‌ای و رشد فردی. برنامه‌ریزی آموزشی شهروند حرفه‌ای یکی از مولفه‌های اساسی در مدل آموزش شهروند حرفه‌ای است که به منظور ارتقاء مهارت‌ها، دانش و ارزش‌های مورد نیاز برای اشتغال در حرفه‌ای خاص و پاسخگویی به نیازهای بازار کار طراحی می‌شود. این برنامه‌ها از طریق تحلیل نیازهای حرفه‌ای موجود، شناسایی مهارت‌ها و دانش‌های اساسی، تدوین سرفصل‌های آموزشی، تعیین روش‌های ارزیابی و پیش‌بینی مسیرهای آموزشی برای فراگیران انجام می‌شود. این برنامه‌ها به منظور ارتقاء کیفیت آموزش و افزایش بهره‌وری و کارایی در عرصه‌های مختلف اشتغالی از جمله صنعت، فناوری، بهداشت و آموزش تدوین و اجرا می‌شوند.

زیرساخت‌های آموزشی در مدل آموزش شهروند حرفه‌ای مجموعه‌ای از منابع، تجهیزات، فضاها، فناوری‌ها و سایر امکانات فراهم آمده است که برای ارائه آموزش و انجام فعالیت‌های آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرند. این زیرساخت‌ها شامل مواردی همچون ساختمان‌های آموزشی، اتاق‌های کلاس، آزمایشگاه‌ها، کتابخانه‌ها، رسانه‌های آموزشی و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) می‌شوند. زیرساخت‌های آموزشی اساسی‌ترین ابزارهایی هستند که در فرآیند آموزش شهروندان حرفه‌ای بکار می‌روند و تأمین آن‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. وضعیت آموزشی کنونی به وضعیت کنونی و فعلی آموزش و پرورش در یک جامعه یا سازمان اشاره دارد که شامل مواردی همچون سیاست‌ها، برنامه‌ها، منابع مالی، زیرساخت‌ها، فناوری‌ها، و رویکردهای آموزشی است. این وضعیت به طور مستقیم بر کیفیت و اثربخشی فرآیند آموزش و پرورش و در نهایت رشد و توسعه حرفه‌ای جامعه تأثیرگذار است. ارزیابی وضعیت آموزشی کنونی امکان شناسایی نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها را فراهم می‌کند که این اطلاعات می‌تواند به بهبود برنامه‌ها و سیاست‌های آموزشی کمک کند.

تسهیل‌سازی آموزش در مدل آموزش شهروند حرفه‌ای به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و اقدامات اشاره دارد که به منظور ایجاد شرایط مؤثر و مساعد برای انجام فرآیند آموزش برای افراد مختلف انجام می‌شود. این فعالیت‌ها شامل ارائه منابع آموزشی، ارزیابی نیازهای آموزشی، فراهم‌سازی زیرساخت‌های آموزشی، ارائه راهکارهای متنوع برای دسترسی آسان به آموزش، و توسعه فرهنگ آموزشی در جامعه می‌شود. شکوفایی آموزش شهروند حرفه‌ای به وضعیتی اشاره دارد که در آن فرد با استفاده از فرآیند آموزش و پرورش، نه تنها مهارت‌ها و دانش‌های لازم برای ورود به بازار کار را به دست آورده، بلکه قادر به توسعه و پیشرفت در زمینه‌های مختلف زندگی شخصی و اجتماعی خود نیز شده است. این مؤلفه به نوعی از رشد جامع فردی حرفه‌ای است که افراد را قادر می‌سازد تا به طور مستقل و خودآگاه در زندگی شغلی و حرفه‌ای خود پیشرفت کنند و برای رسیدن به اهداف حرفه‌ای و شخصی خود تلاش کنند.

با توجه به اهمیت این مؤلفه، در مدل آموزش شهروند حرفه‌ای، تمرکز بر روی شکوفایی آموزشی فردی قرار دارد تا افراد بتوانند ظرفیت‌های خود را به طور کامل توسعه دهند و در مسیری که برای خود تعیین می‌کنند، پیشرفت کنند. برای این منظور، آموزش‌ها و برنامه‌های آموزشی به گونه‌ای طراحی می‌شوند که افراد را در یادگیری مهارت‌ها، توسعه دانش‌های مورد نیاز، ارتقاء قابلیت‌های شخصیتی و رشد حرفه‌ای تشویق کنند. این رویکرد، علاوه بر افزایش انگیزه و خودکارآمدی فرد، به توسعه فردی پایدار و ارتقاء کیفیت زندگی حرفه‌ای افراد کمک می‌کند.

مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است و به عنوان یک رویکرد جامع و جدید در حوزه آموزش و پرورش، انعکاس دهنده توجه به نیازهای اجتماعی و حرفه‌ای جامعه است. این مدل، با ارائه برنامه‌های آموزشی گسترده و متنوع، به افراد امکان می‌دهد تا مهارت‌ها و دانش‌های لازم برای ورود به بازار کار و توسعه حرفه‌ای خود را به دست آورند. علاوه بر این، تأکید بر ارزش‌های اخلاقی و مشارکت اجتماعی در فرآیند آموزش، باعث تربیت شهروندانی مسئول و فعال در جامعه می‌شود که با توانایی‌ها و مهارت‌های لازم برای حل مسائل و چالش‌های اجتماعی روبه‌رو می‌شوند. لیک (۲۰۱۶)، در بررسی آموزش شهروند حرفه‌ای در لهستان نشان دادند آموزش شهروندی جهانی باهدف ایجاد شهروندانی است که اعضای جامعه جهانی هستند، بدون اینکه هویت ملی خود را کنار بگذارند (Leek, 2016). گادلی (۲۰۱۶)، نشان دادند که آموزش شهروند حرفه‌ای سبب افزایش مسئولیت پذیری افراد در جامعه می‌شود (Gaudelli, 2016).

به علاوه، تسهیل‌سازی آموزش در این مدل به ایجاد شرایط مؤثر و مساعد برای یادگیری و توسعه مهارت‌ها و دانش‌های مورد نیاز فرد پرداخته است. کیم (۲۰۱۹)، نشان داد که آموزش شهروند حرفه‌ای سبب توسعه شخصی فرد می‌شود. این امر باعث افزایش انگیزه و خودکارآمدی فرد در فرآیند یادگیری شده و به وضوح تأثیر مثبتی بر شکوفایی آموزش داشته است (Kim, 2019). در نتیجه، مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران نه تنها به بهبود کیفیت و اثربخشی آموزش کمک می‌کند، بلکه به توسعه فردی و حرفه‌ای افراد و تأمین نیازهای جامعه در حوزه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی نیز همراه می‌شود. گروگن و یمین (۲۰۱۷)، نیز آموزش شهروند حرفه‌ای را به عنوان پیش نیاز بهبود روابط اجتماعی در جامعه نشان دادند (Grogen & Yemin, 2017). حسن و اسماعیلی (۱۴۰۱)، آموزش شهروندی را عامل مهمی در برقراری عدالت اجتماعی دانستند (Hassan & Esmaeili, 2022).

اجرای مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران دارای اهمیت بسیاری است که می‌تواند به بهبود کیفیت و اثربخشی آموزش و پرورش در این مؤسسه کمک کند. اولین اهمیت اجرایی‌سازی این مدل در این دانشگاه این است که این مدل می‌تواند به عنوان یک راهکار نوین و اثربخش برای افزایش فرصت‌های آموزشی و بهبود دسترسی به آموزش برای افراد مختلف محسوب شود. با توجه به اندازه بزرگ و گسترده دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران و تعداد بالای دانشجویانی که از این دانشگاه بهره می‌برند، اجرای مدل آموزش شهروند حرفه‌ای می‌تواند به دانشجویانی که از طبقات مختلف جامعه می‌آیند، فرصتی برابر برای دستیابی به مهارت‌ها و دانش‌های لازم برای ورود به بازار کار فراهم کند.

در ادامه، اجرای این مدل می‌تواند بهبودی مؤثر در کیفیت آموزش و پرورش در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران به همراه داشته باشد. با تأکید بر آموزش‌های عملی و مهارت‌های کاربردی، این مدل می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا پس از فارغ‌التحصیلی، با توانمندی‌هایی بیشتر و بازدهی بهتر به بازار کار وارد شوند. از طرف دیگر، با توجه به اینکه این مدل بر روی توسعه فردی و شخصیتی همچنین تأکید دارد، افرادی که از این دانشگاه فارغ‌التحصیل می‌شوند، قادر خواهند بود نه تنها در جنبه‌های فنی و تخصصی بلکه در جنبه‌های فردی و انسانی نیز به دیگران ارزش افزوده ارائه دهند. نوری و همکاران (۱۳۹۸)، نیاز به نشر کتب در زمینه آموزش شهروند حرفه‌ای را ضروری دانست. در نهایت، اجرای مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران می‌تواند به واقعیت پیوسته‌ای برای افزایش کیفیت و کارآمدی آموزش و پرورش در این مؤسسه تبدیل شود. این مدل به ویژه با توجه به نیازهای روزافزون بازار کار و جامعه، می‌تواند به راحتی تطبیق یابد و نیازهای واقعی دانشجویان را برآورده سازد. با توجه به معیارهای مطرح شده، در مدل آموزش شهروند حرفه‌ای در دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران، می‌توان پیشنهادات کاربردی زیر را ارائه داد:

- ایجاد اهداف مشخص، قابل اندازه‌گیری، و قابل تحقق باشد. به عنوان مثال، تعیین اهداف خاص و مرتبط با نیازهای شغلی و حرفه‌ای دانشجویان، مانند توسعه مهارت‌های عملی و حرفه‌ای و ارتقاء دانش تخصصی در زمینه‌های مورد علاقه.

- تنوع و ارتقاء محتوای آموزشی در قالب دروس و دوره‌های آموزشی را تشویق کنید. برنامه‌های آموزشی باید از منابع متنوع و به‌روز استفاده کنند و به ارائه محتوای کاربردی و عملی بپردازند.

- به‌کارگیری تکنیک‌های فعال‌کننده مانند مطالعه موردی، گفتگوهای گروهی، و استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی (مانند آموزش مبتنی بر وب) را ترویج کنید. ایجاد فضایی تعاملی و فعال برای یادگیری بهتر و عمیق‌تر از مطالب آموزشی بسیار مؤثر است.

- استفاده از روش‌های ارزیابی متنوع مانند آزمون‌های عملی، پروژه‌های کاربردی، و ارزیابی‌های همتا را تشویق کنید. ارزیابی باید به‌طور شفاف و عادلانه انجام شود و باعث ارتقاء فرآیند یادگیری دانشجویان شود.

- توسعه مهارت‌های ارتباطی و تدریس مؤثر برای اساتید را ترویج کنید. همچنین، ایجاد فرصت‌های آموزشی و توسعه حرفه‌ای برای اساتید و تدریس‌کنندگان به‌منظور به‌روزرسانی دانش و مهارت‌های آن‌ها از اهمیت ویژه برخوردار است.

- ایجاد فضاهای آموزشی مدرن و مجهز با امکانات فناوری پیشرفته مانند تجهیزات وسایل آموزشی، کامپیوترها، اینترنت پرسرعت، و تجهیزات آزمایشگاهی مناسب. همچنین، فراهم کردن محیط‌های آموزشی ارتباطی و تعاملی برای تشویق به فعالیت‌های گروهی و مشارکت دانشجویان.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

Extended Summary

Introduction

Citizenship is one of the most significant sociopolitical concepts for understanding society, navigating interpersonal dynamics, and directing behavioral conduct (Japar, 2024; Tawil, 2018). It represents the intricate relationship between the individual and society, encapsulated through rights, obligations, and responsibilities, while providing a framework for interaction among individuals, groups, and institutions. As globalization intensifies and educational institutions diversify, academic systems face mounting demands for reform and reconsideration in learning-teaching processes (Kafshchian Moghadam et al., 2024; Kenesov, 2024; Sadiq, 2024). In this context, the concept of the "professional citizen" emerges, defined as an individual capable of both advancing in their profession and actively engaging with society in a democratic and ethical manner (Boyte, 2021). Education aimed at fostering such citizenship not only enhances civic skills but also prepares individuals to contribute meaningfully in their professional fields.

Professional citizens are characterized by their ability to participate in social life, improve communal well-being, and act with civic responsibility (Bosio, 2020). Although all individuals are inherently entitled to civic rights, the effectiveness and functionality of their roles as citizens hinge on the educational infrastructures supporting their development (Clifford & Montgomery, 2017). Higher education systems, in particular, are tasked with cultivating these professional capacities. However, traditional curricula often lack integration of citizenship education and remain detached from global educational trends (Bamber et al., 2018; European Comission, 2018). This disconnect results in a limited ability among youth to interpret, participate, and advocate for justice within society (Castellví et al., 2021; González-Valencia et al., 2020). The need for a cohesive, practical model that supports professional citizenship education in Iranian universities remains largely unmet.

Various studies have examined the challenges and approaches to citizenship education, often highlighting the exclusion of critical cultural and contextual elements (Arzam et al., 2020; Hassan & Esmaeili, 2022). For instance, comparative international research criticizes the overreliance on formal frameworks and advocates for incorporating intercultural competencies and social diversity into citizenship learning (Echcharfy, 2022; Hou, 2022; Kester, 2022). Further, localized studies emphasize the absence of cohesive curricula that align with students' real-world challenges and civic needs (Al'Abri et al., 2022; Tuke et al., 2022). In

this context, a model for professional citizenship education specific to the sociocultural landscape of Tehran's Islamic Azad University could bridge significant educational gaps. This study thus aims to design such a model by identifying core dimensions and thematic structures underpinning professional citizenship education.

Methods and Materials

The present study utilized a qualitative methodology grounded in thematic analysis based on the Attride-Stirling framework. The research population consisted of 15 experts affiliated with Islamic Azad University in Tehran Province, selected through purposive chain sampling. Data saturation guided the sample size. The main data collection tool was semi-structured interviews, and all interviews were analyzed concurrently with data collection. Open coding was performed in three stages using ATLAS.ti software to categorize raw qualitative data into themes and subthemes. To ensure reliability and validity, Holsti's coefficient (0.865), Scott's Pi (0.805), Cohen's Kappa (0.844), and Krippendorff's Alpha (0.824) were calculated.

Demographic data revealed that 66% of participants were male, and 58% had more than 15 years of work experience. Half held master's degrees, and half held PhDs. The study explored dimensions related to educational planning, infrastructure, current educational conditions, facilitation mechanisms, personal growth, and the broader flourishing of citizenship education.

Findings

Thematic analysis yielded 24 basic themes, grouped under six organizing themes, ultimately unified into a comprehensive conceptual model. The first organizing theme, "Educational Planning for Professional Citizenship," incorporated subthemes such as updated curricula, educational justice, global learning goals, and multifaceted content. The second, "Educational Infrastructure," included access to updated resources, organizational alignment, and individual competencies such as emotional intelligence, creativity, and adaptability.

The third organizing theme, "Current Educational Status," focused on administrative negligence, cultural barriers to adopting civic education, and limited digital literacy. The fourth theme, "Facilitation of Education," emphasized legislative support, financial resources, participatory decision-making, and the integration of emerging technologies such as AI and IoT. "Flourishing of Professional Citizenship Education," the fifth theme, addressed the development of inclusive legal frameworks, national identity promotion, and value-based civic engagement. Finally, "Personal Development" encompassed improved psychological well-being, enhanced communication skills, social participation, and life skills such as teamwork and regulatory compliance.

The model revealed that developing a competent professional citizen requires multi-layered programming—educational goals aligned with market demands, infrastructure tailored to civic learning, and assessment tools responsive to learners' developmental trajectories. Furthermore, the inclusion of digital tools, gamified learning strategies, and real-world case studies was seen as crucial for promoting engagement and applicability.

Discussion and Conclusion

The study presents a robust and localized model for professional citizenship education at Islamic Azad University, Tehran Province. This model integrates theoretical and practical dimensions of learning, aligned with the sociocultural fabric of Iran's academic landscape. Through a combination of updated educational planning, infrastructural support, and learner-centered facilitation, the model fosters competencies essential for professional and civic engagement.

Crucially, the model underscores the role of ethics, responsibility, and participatory practices in developing responsible citizens. It not only aims to enhance academic instruction but also to empower students with the emotional, interpersonal, and

strategic skills needed for real-world problem-solving. By embedding values such as environmental consciousness, equity, and cooperation into the curriculum, the model promotes holistic development.

Implementation of this model across Islamic Azad campuses could bridge the gap between education and employment, ensuring students are both professionally capable and socially committed. It also repositions higher education as a transformative force capable of fostering inclusive growth, national progress, and global citizenship. Consequently, this model serves not only as a framework for institutional development but also as a roadmap for shaping a resilient, ethical, and empowered citizenry prepared to navigate the complexities of modern society.

References

- Akkari, A., & Maleq, K. (2019). Global citizenship: Buzzword or new instrument for educational change? *Europe's journal of psychology*, 15(2), 176-182. <https://doi.org/10.5964/ejop.v15i2.1999>
- Al'Abri, K. M., Ambusaidi, A. K., & Alhadi, B. R. (2022). Promoting Global Citizenship Education (GCED) in the Sultanate of Oman: An Analysis of National Policies. *Sustainability*, 14, 7140. <https://doi.org/10.3390/su14127140>
- Andreotti, V. (2021). Depth education and the possibility of GCE otherwise. *Glob. Soc. Educ.*, 19, 496-509. <https://doi.org/10.1080/14767724.2021.1904214>
- Arzam, F., Arzam, S., Ghorbani, S., & Azm, F. (2020). Culture building, an efficient mechanism in citizenship education. *Journal of Psychological and Educational Studies*, 49, 105-130. <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/1685607>
- Bamber, P., Bullivant, A., Clark, A., & Lundie, D. (2018). Educating Global Britain: perils and possibilities promoting 'national' values through critical global citizenship education. *British Journal of Educational Studies*, 66(4), 433-453. <https://doi.org/10.1080/00071005.2018.1533097>
- Bosio, E. (2020). Towards an ethical global citizenship education curriculum framework in the modern university. In D. Bourn (Ed.), (pp. 187-206). Bloomsbury. <https://doi.org/10.5040/9781350108769.0025>
- Boyte, H. C. (2021). Repairing America's Roots: The Citizen Professional Challenge. *The Good Society*, 29(1-2), 16-41. <https://doi.org/10.5325/goodsociety.29.1-2.0016>
- Castellví, J., Tosar, B., & Santisteban, A. (2021). Young people confronting the challenge of reading and interpreting a digital world. *Bellaterra J. Teach. Learn. Lang. Literature*, 14, 1-17. <https://doi.org/10.5565/rev/jtl3.905>
- Clifford, V., & Montgomery, C. (2017). Designing an internationalised curriculum for higher education: Embracing the local and the global citizen. *Higher Education Research and Development*, 36(6), 1138-1151. <https://doi.org/10.1080/07294360.2017.1296413>
- Echcharfy, M. (2022). Intercultural Citizenship Education: Towards Empowering Active Global Citizenship. *Soft skills & Didactique de langues*, 2, 1-19. <https://projects.dharc.unibo.it/digestgel/records>
- European Commission. (2018). *the European Higher Education Area in 2018. Bologna Process Implementation Report*. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2fe152b6-5efe-11e8-ab9c-01aa75ed71a1/language-en>
- Gaudelli, W. (2016). *Global citizenship education: Everyday transcendence*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315683492>
- González-Valencia, G., Ballbé, M., & Ortega-Sánchez, D. (2020). Global citizenship and analysis of social facts: Results of a study with pre-service teachers. *Soc. Sci*, 9(5). <https://doi.org/10.3390/socsci9050065>
- Grogen, H., & Yemin, M. (2017). Global citizenship education redefined - A systematic review of empirical studies on global citizenship education. *International Journal of Educational Research*, 82, 170-183. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2017.02.004>
- Hassan, R., & Esmaeili, R. (2022). Explaining the attention to the components of global citizenship education in the fundamental transformation document of education and its application in the formal education system from the perspective of secondary school teachers. *Curriculum Studies*, 63, 231-260. <https://ensani.ir/fa/article/author/171881>
- Hou, Y. (2022). Comparative Global Citizenship Education: A Critical Literature Analysis. *Beijing International Review of Education*, 4, 537-552. <https://doi.org/10.1163/25902539-02040008>
- Japar, M. (2024). Students' Perspectives on Civic Education Through Digital Citizenship in the Virtual Era. *European Journal of Educational Research*, volume-13-2024(volume-13-issue-1-january-2024), 89-102. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.13.1.89>
- Kafshchian Moghadam, A., Maleki, H., & Sadeghi, A. (2024). Designing a Citizenship Rights Curriculum Model for the Second Period of Elementary Education [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(2), 1-7. <https://doi.org/10.61838/kman.ijes.7.2.1>
- Kenesov, A. (2024). Digital citizenship in the 21st century: Analyzing the impact of social media on youth political activism and civic engagement. <https://doi.org/10.63034/esr-53>
- Kester, K. (2022). Global citizenship education and peace education: toward a postcritical praxis. *Educational Philosophy and Theory*, 20, 1-16. <https://doi.org/10.1080/00131857.2022.2040483>
- Kim, Y. (2019). Global citizenship education in South Korea: Ideologies, inequalities, and teacher voices. *Globalisation, Societies and Education*, 17(2), 177-193. <https://doi.org/10.1080/14767724.2019.1642182>

- Leek, J. (2016). Global citizenship education in school curricula. A Polish perspective. *Journal of Social Studies Education Research*, 7, 51-74. https://edupij.com/index/makale_indir/363
- Lleixà, T., González-Arévalo, C., & Braz-Vieira, M. (2016). Integrating Key Competences in School Physical Education Programmes. *European Physical Education Review*, 22(4), 506-525. <https://doi.org/10.1177/1356336X15621497>
- Myers, J. P. (2016). Charting a Democratic Course for Global Citizenship Education: Research Directions and Current Challenges. *Educ. Pol. Anal. Arch.*, 24, 55. <https://doi.org/10.14507/epaa.24.2174>
- Pashby, K., da Costa, M., Stein, S., & Andreotti, V. (2020). A meta-review of typologies of global citizenship education. *Comparative Education*, 56(2), 144-164. <https://doi.org/10.1080/03050068.2020.1723352>
- Ross, E. W. (2018). Humanizing critical pedagogy: What kind of teachers? What kind of citizenship? What kind of future? *Rev. Educ. Pedagogy Cult. Stud.*, 40, 371-389. <https://doi.org/10.1080/10714413.2019.1570792>
- Sadiq, K. (2024). Unlocking Academic Excellence: The Impact of Academic Citizenship Behaviour on Students' Performance in Higher Education. *Journal of Social Sciences Development*, 3(1), 01-13. <https://doi.org/10.53664/jssd/03-01-2024-01-01-13>
- Tawil, S. (2018). Education for 'global citizenship': A framework for discussion. https://www.researchgate.net/publication/318760972_Education_for_Global_Citizenship_A_framework_for_discussion
- Tuke, G., Kapur, S., & Ashour, K. (2022). Global citizenship cultivation through COIL-PBL model: case study of the Great Debates course. *Creative Commons Attribution 4.0 International License*, 4, 40-66. <https://doi.org/10.21827/jve.4.35815>

